

Videnshistorie og videnspraksis

Idéhistoriske tilgange

Program

- Bog- og læsehistorie
  - Darnton
  - Chartier
- Videnspraksis
  - Latour
- Videnshistorie
  - Maria Simonsen & Laura Skouvig (live via zoom)
- Opsamling
  - Næste gang

Boghistorie er,

”den trykte kommunikations sociale og kulturelle historie [hvor] målet er at forstå, hvordan tanker er blevet formidlet på tryk, og hvordan menneskers tankevirksomhed og adfærd er blevet påvirket af det trykte ord gennem de sidste fem hundrede år.”

Robert Darnton (f. 1939)

- Kulturhistoriker (Princeton, Harvard, Oxford)
- *The Great Cat Massacre and Other Episodes in French Cultural History*. New York: Basic Books. 1984

Hvad er boghistorie?

- *What were Shakespeare's original texts? What caused the French Revolution? What is the connection between culture and social stratification?*
- Materialitet og meta/para/mer-tekst
- Bøgernes vej fra forfatter til læser (konkret og abstrakt)
- Hvordan påvirker bøger
- "den trykte kommunikations sociale og kulturelle historie [hvor] målet er at forstå, hvordan tanker er blevet formidlet på tryk, og hvordan menneskers tankevirksomhed og adfærd er blevet påvirket af det trykte ord gennem de sidste fem hundrede år."

Fra tekst til bog

- Forfattere skriver ikke bøger. De skriver *tekst*.
  - Bogen er andet og mere end teksten. Den er sin egen tekst. Den er tekstens mertekst
  - Trykkeren laver *bøger*, dvs. omdanner teksten til materialitet, til et fysisk objekt
    - Bogen er i sig selv et ekspressivt medium, hvis materialitet både gør og siger meget om dens brug, udbredelse, status, tilgængelighed etc.
- Typografiske talehandlinger aktive dele af meningskonstruktionen

Paratekster

Udgiverens paratekst

- Format, serier, for- og bagside, flaptekster, titelside, typografi, udgave
- Forfatter/afsendernavn, biografiske/bibliografiske data
- Titel: genrenavn
- Dedikationer, inskriptioner, taksigelser, epigram, forord
- Kapiteltitler, kapitelopdeling, noter, illustrationer, indeks, litteraturliste

Offentlig paratekst

- Begivenhed omkring/efter tekstens udgivelse, forfatterinterview, pressemeldelse,

- Reklamering, anmeldelser, litteraturkritik/teori, bibliotekers og boghandlernes
- Klassificering

'Privat' paratekst

- Begivenhed før bogen ('læst' efter bogen), information om manuskripttilblivelse,
- dagbøger, breve, forfatterkommentarer

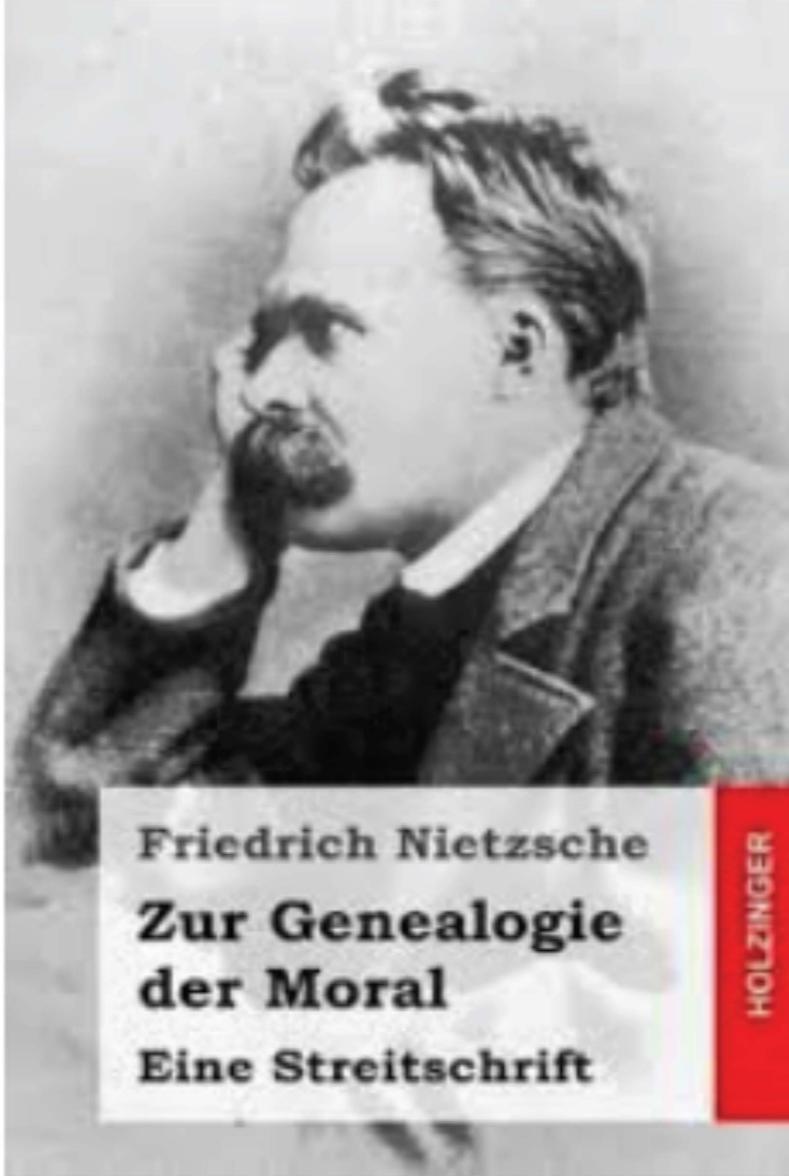
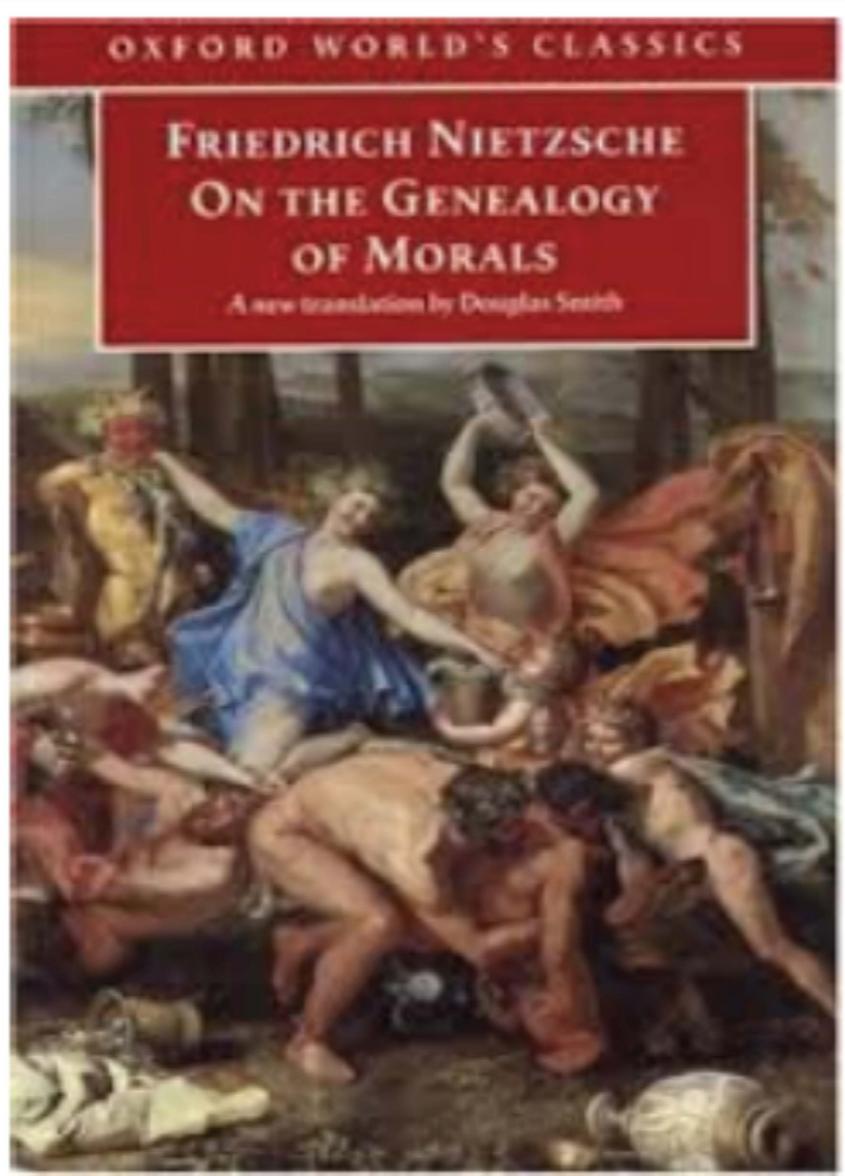
Spor i teksten: intertekstuelle (til andre tekster) intratekstuelle (til egne tekster/eget liv) og ekstratekstuelle (til det udenfor teksten)

Fodnoter

Fodnoter er "humanistens grove ækvivalent til naturvidenskaberens datarapport: de tilbyder empirisk støtte til de fortalte historier og de fremlagte argumenter. [...] Som en basal faglig og intellektuel praksis fortjener de samme form for tæt undersøgelse som laboratoriebøger og videnskabelige artikler længe har modtaget fra videnskabshistorikere." (Anthony Grafton, *The Footnote - a curious history*, s. vii)

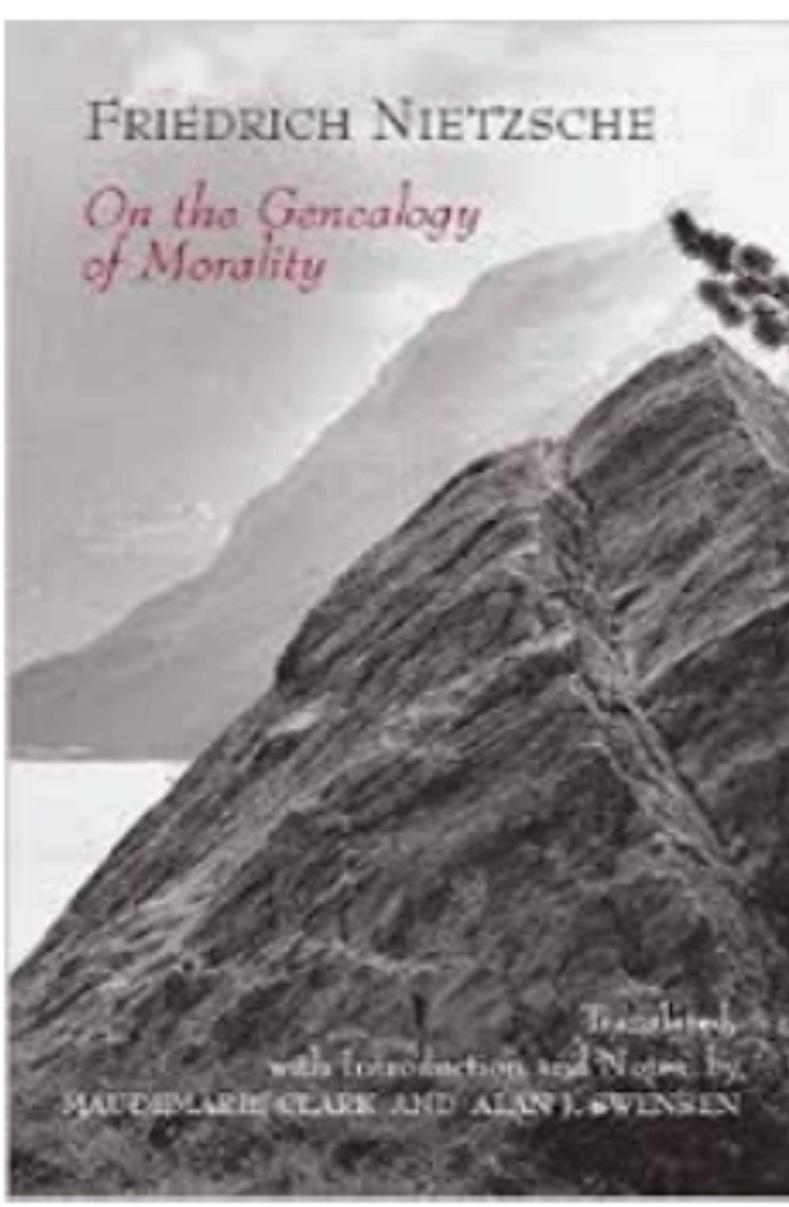
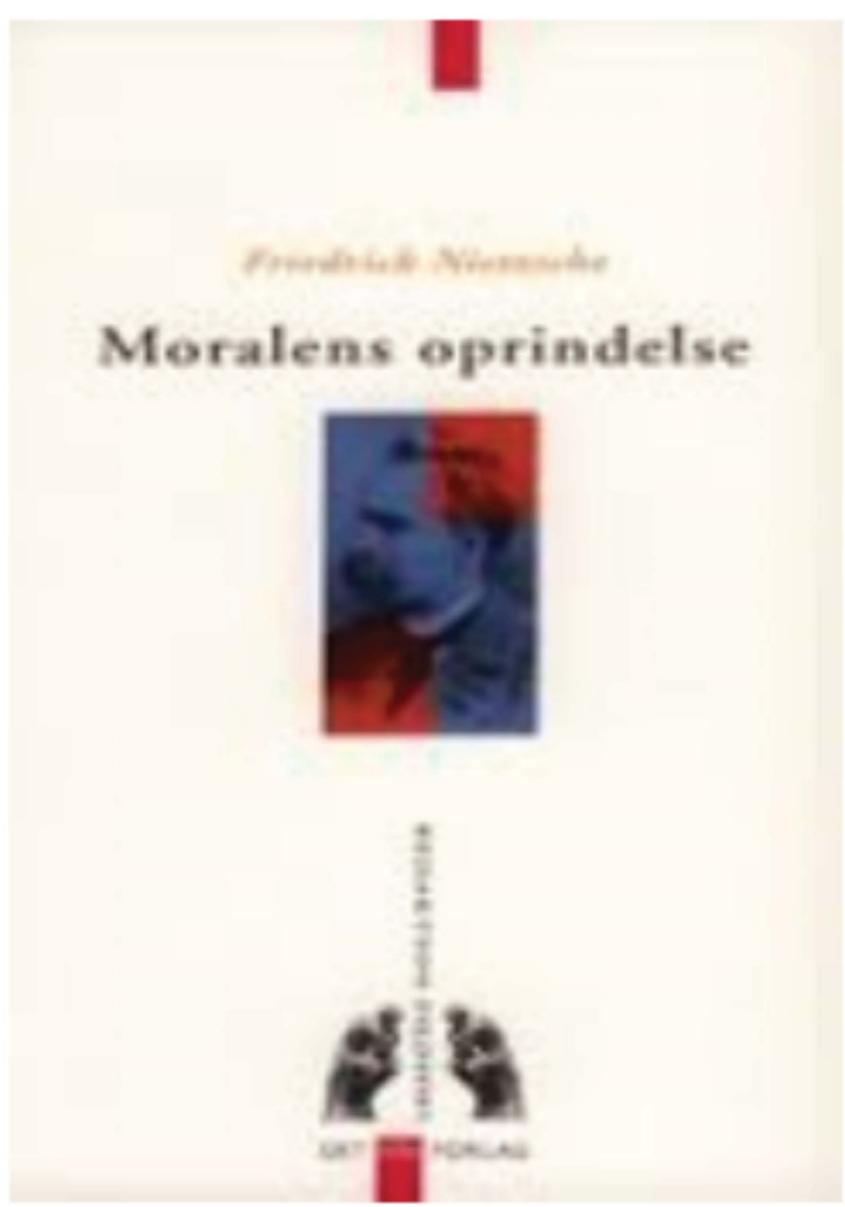
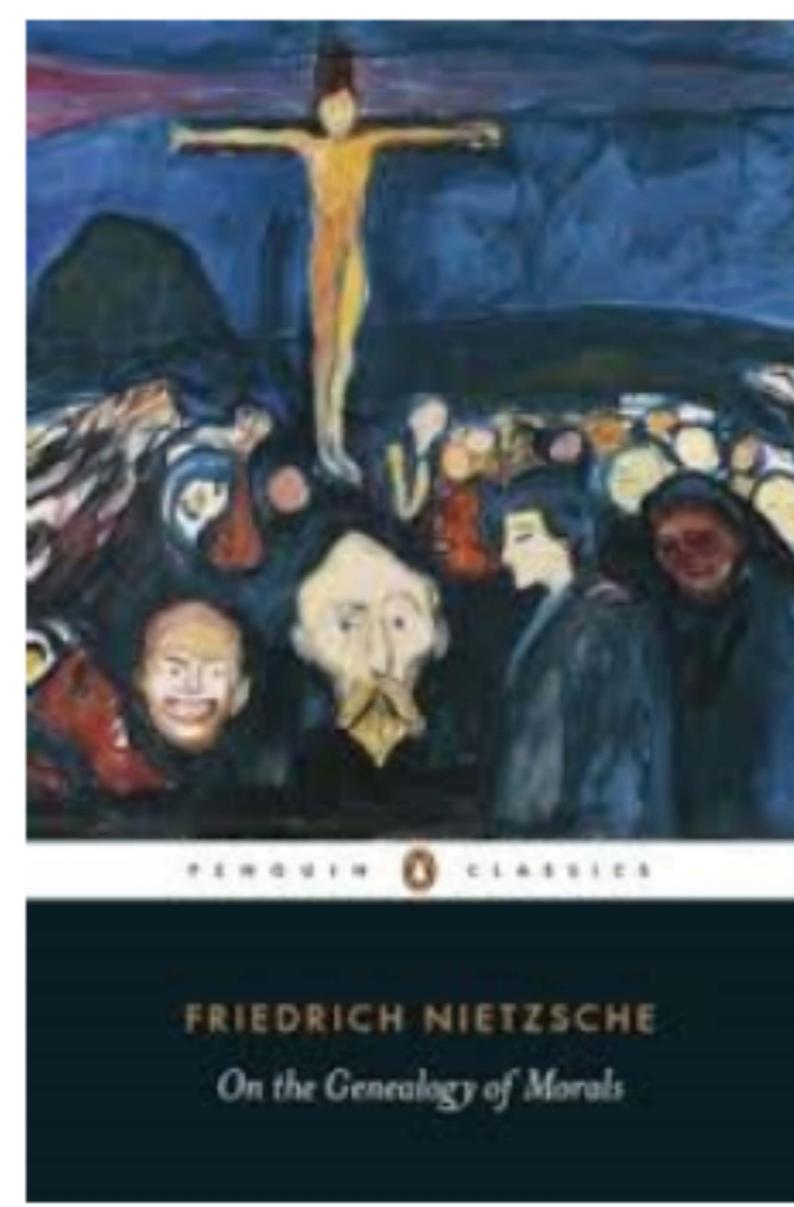
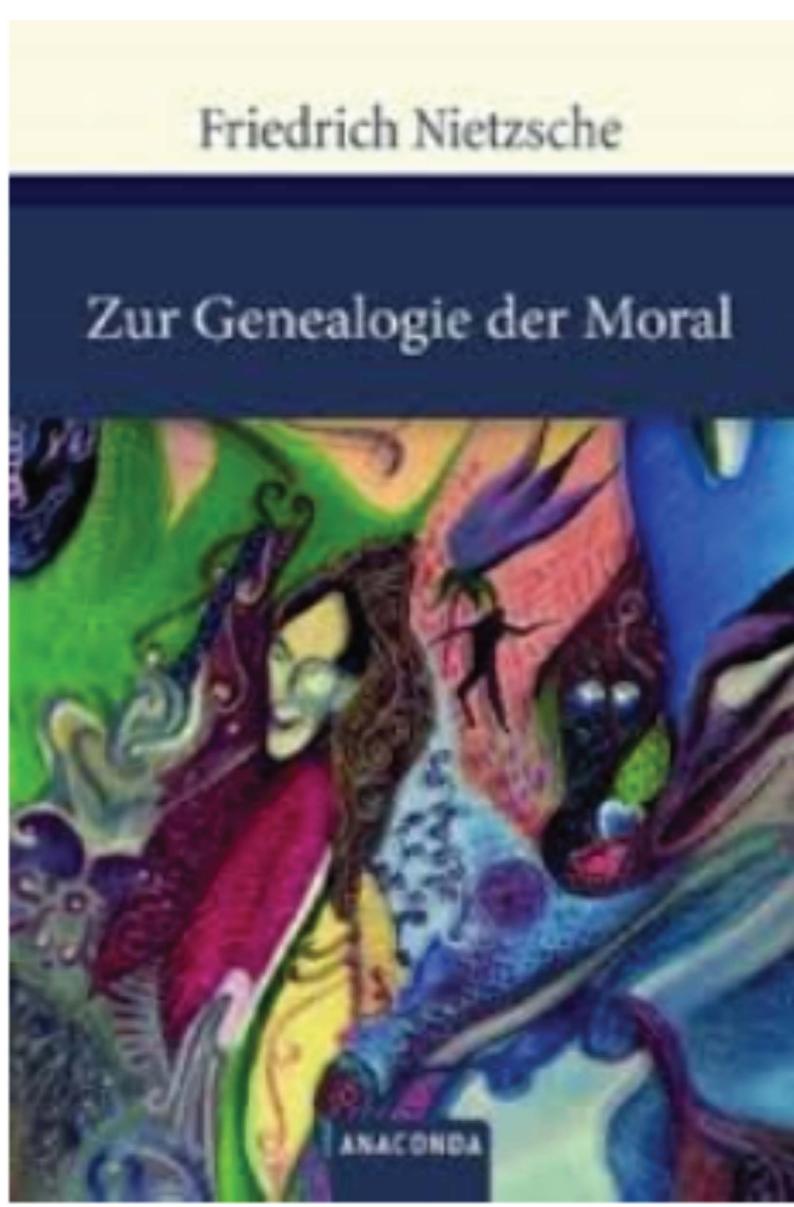
Fodnoten som paratekstuel vidnesbyrd for tekstanalyse:

- Reference, kommentar, originalitet; fod-/slutnote
- Tillidsøvelse
- Litterær og argumentativ teknologi
- Dokumentations- og verificeringsteknik
- Videnskabs/udsagns/forfatter-autorisering

70 Tapa p̄s̄os z̄it̄or v̄enit iudicium om̄is dicitur
cum in tragedia tum in oratione hesternaque. Quod
non congruit; Tapa p̄s̄os correspondunt exsistentes
sic dicitur. Tapa p̄s̄os, Tapa p̄s̄os, sive
malius Tapa p̄s̄os vel Tapa p̄s̄os.

Cap. II.
Duh. Das Fröhliche. Timaeus, Deception, Plato.
Kerodot. Cap. I.
Dieser Freiheit entsprechend erscheint es auch
dass nicht neues Gleiche. Cap. II.
Dann ist es nicht das Degressus des Erklaens auf
merlella, sonst w̄rde das Opp. sehr ungern
w. Cap. III.
Das wahre Natur zu alle und kann nicht im Geklatsch
sich, bringt niemals opp. Naturum.
Natura periodas trahit etymoligie infesta est.
etn si t̄o p̄s̄o opp. Regere, dicitur ut ipso dicitur
ut atri p̄s̄o opp. regere in p̄s̄o. Et. cum
x̄m t̄o p̄s̄o Duo p̄s̄o frappet p̄s̄o, t̄o t̄o Natura.
Opp. t̄o p̄s̄o. Pelam bello. Etat n̄tis glorijs.
Hypothetis quae memoriam recordaverit. Segundus t̄o
hunc much Varus Sorsbi - t̄e p̄s̄o p̄s̄o queat de
lentula. Nam etimologias:
ut [n̄tis] magna, quae evoluerere quajueret.
t̄e in oratione] n̄tis magna, quae evoluerere non est n̄tis.
q̄ majori ed minori.
Sed illud n̄tis est, quod dolens rausco leprosos.
Moribus vernis concurantes talia bona. quod si
componitur illo. t̄o t̄o das p̄s̄o t̄o t̄o q̄ p̄s̄o
injicere.

Bogproduktionens historie og bogbrugens historie

- Hvor mange bøger blev trykt, hvornår, hvor, af hvem, hvordan?
  - Hvordan udviklede typografi, papir, illustrationer sig?
  - Hvordan blev bøgerne distribueret, hvem købte dem?
  - Hvordan blev de læst? I privathjemmet, klubber, offentligt? Hvad var ejerskabsforholdene til bøger: ejede man dem, lånte man dem? Læste man dem én gang eller igen og igen? Læste man kun få bøger eller mange?
  - Hvad er forholdet mellem 'værdifuld' litteratur og brug-og-smid-væk litteratur (det blå bibliotek)?
-

Kultur- og idéorienterede del af boghistorien

- Hvordan er tekster/bøger blevet opfattet til forskellige tider?
  - Hvordan læres læsning?
  - Hvordan læste bestemte (navngivne, vigtige) personer?
  - Hvordan blev der (generelt) læst?
  - Studiet af bøger som fysiske og som autoritative objekter
  - Hvad læste vedkommende?
  - I hvilke udgaver?
  - Med hvilke formål?
  - Med hvilke forestillinger om den læste tekst?
  - → form producerer mening
-

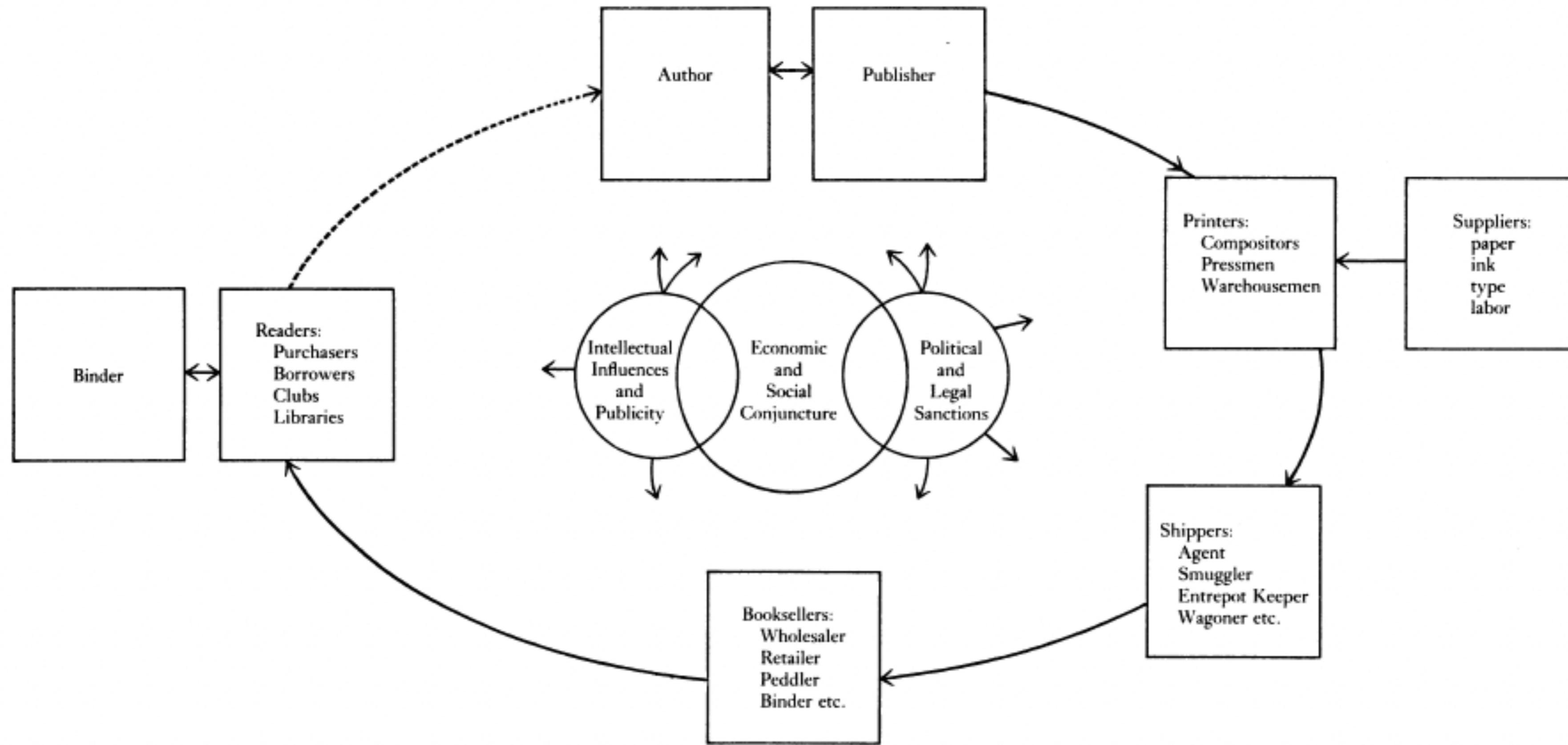

Figure 1. The Communications Circuit

Break

“At rekonstruere denne teksternes "aktualiseringsproces" i dens historiske dimensioner kræver, at man først tager i betragtning, at teksternes betydninger afhænger af de former, gennem hvilke de bliver modtaget og tilegnet af deres læsere (eller deres lyttere).”

Roger Chartier (f. 1945)

- Kulturhistoriker, Annales-skolen (*École des Hautes Études en Sciences Sociales*)
- *The Cultural Origins of the French Revolution (Bicentennial Reflections on the French Revolution)* (Duke University Press Books, 1991)

Læsningens historie og idéhistorie

- Boghistorien fokuserer på tekstens materialitet; *læsningens historie* fokuserer på dens reception og tilegnelse.
- **Tekstkritik:** analysen af kanoniske eller andre tekster, dechifreret i deres strukturer, deres motiver, deres formål; **Bibliografi:** på den anden side bøgernes historie og også historien om alle genstande og alle former, der bærer skrift; og endelig **Kulturhistorie:** studiet af de praksisser, der på forskellig vis benytter disse genstande og disse former, idet de producerer differentierede brugsmåder og betydninger.
- Læsning er en fortolkende aktivitet, og vi tager derfor afgørende fejl, hvis vi ekstrapolerer fra tekstens interne mening til dens reception.
(Direkte fra forfatter til læser)
- Meningstilegnelse er altid kontekstuel, historisk og aktiv
  - ”Læsningen er altid en praksis, som er inkarneret i handlinger, i rum og i vaner” (og tid)

Bog og læserhistorie

- Undersøgelser af KOLLEKTIVE meningsskabelser.
- Undersøgelser af kommunikation af praksis, materialitet, socialitet.

Videnspraksis

- Viden produceres kollektivt gennem praksisformer vi kan studere og historisere
- Hvorfor skal I vide det?
  - Idéhistoriens grundlag: Meget moderne idé- og vidensproduktion fungerer på den måde. Hvad betyder det for idéhistorie?
  - Idéhistoriens videnskabsteori: Konstruktivistisk forståelse af viden misforstås ofte som relativistisk
- Idéhistoriens tilgange: Hvilke typer af idéhistorie kan vi lave omkring kollektiv vidensproduktion?
- Men hvad betyder det at: Viden produceres kollektivt gennem praksisformer vi kan studere og historisere - Latour kommer med et af svarene...

Bruno Latour: The “Pedofil” of Boa vista (1995)

- Projekt: At bestemme om 1)regnskoven vokser eller 2)savannen ”spiser” regnskoven
- ”How does one pass from ignorance to certainty, from weakness to strength, from inferiority of the world to its domination by the human eye?”
- ”The sciences do not speak of the world but, rather, artificially construct representations.”

Klassifikation

- Gennem arbejdet med plantesamlingerne fremkommer strukturen.
- Samlingerne kan opnåse tid og sted til fordel for forståelse.
- (Videnskabskvinden kigger ikke på naturen!)

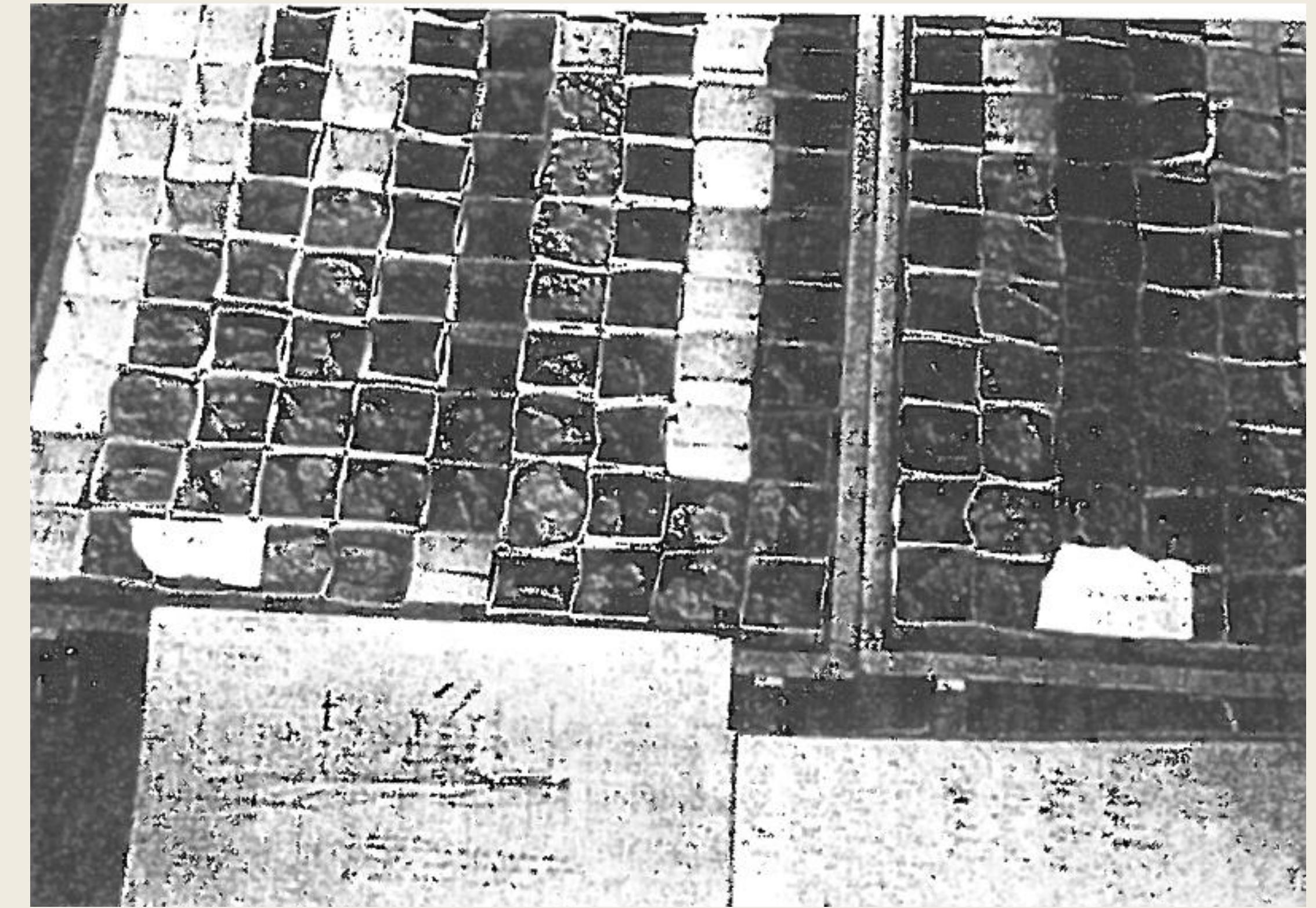

Trin for trin

- Overgangen fra felten til samlingen er påvirket af en række væsentlige mellemtrin:
- Konvertering af regnskoven til laboratorium
- Oprettelsen af et diagram, gennem markering af opmålte punkter forbundne med bomuldstråde i en række trekanter.
- Indsamling af jordprøver- med præcis information om dybde og lokation.

Fra Savanne til Regnskov

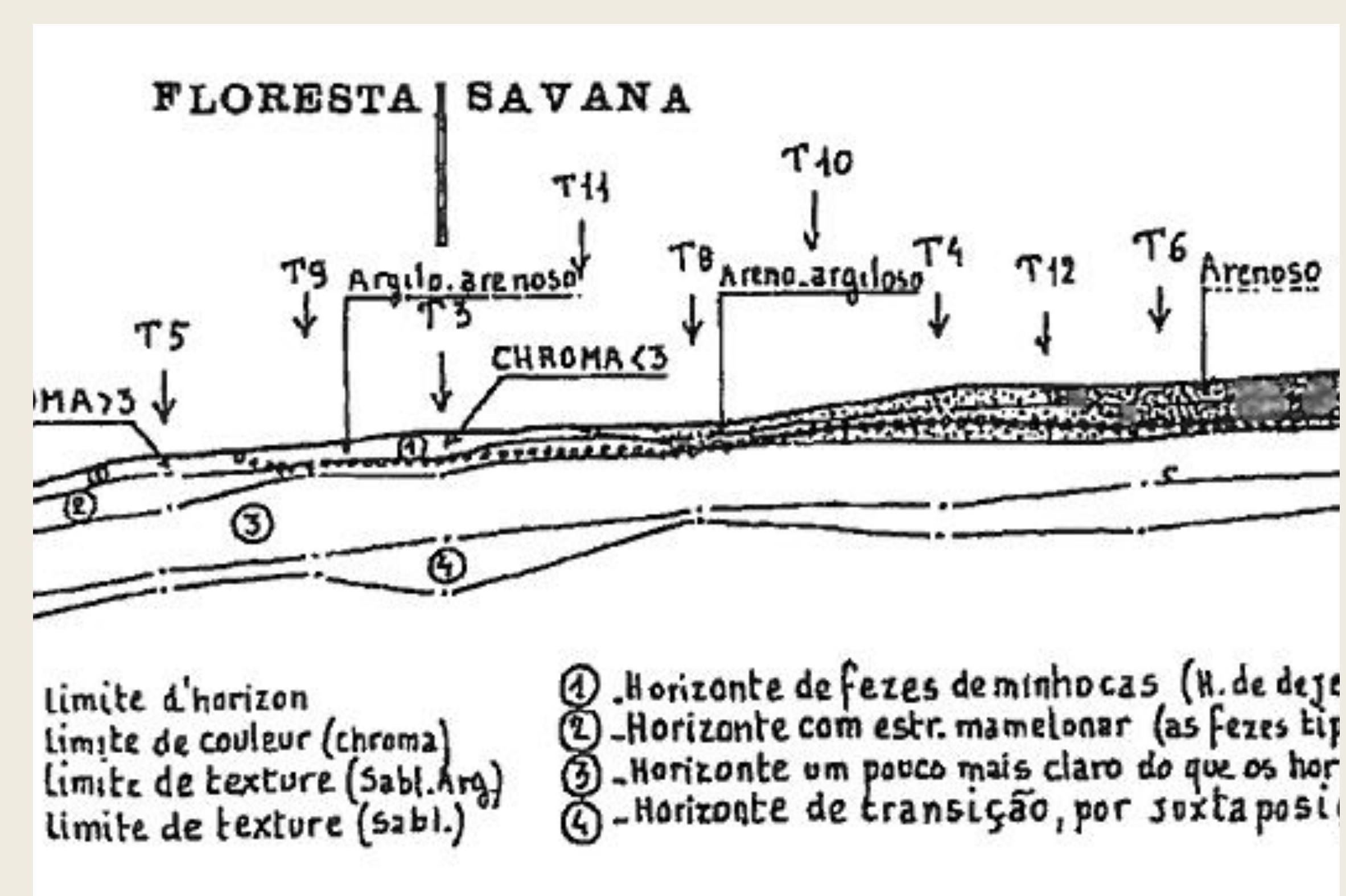
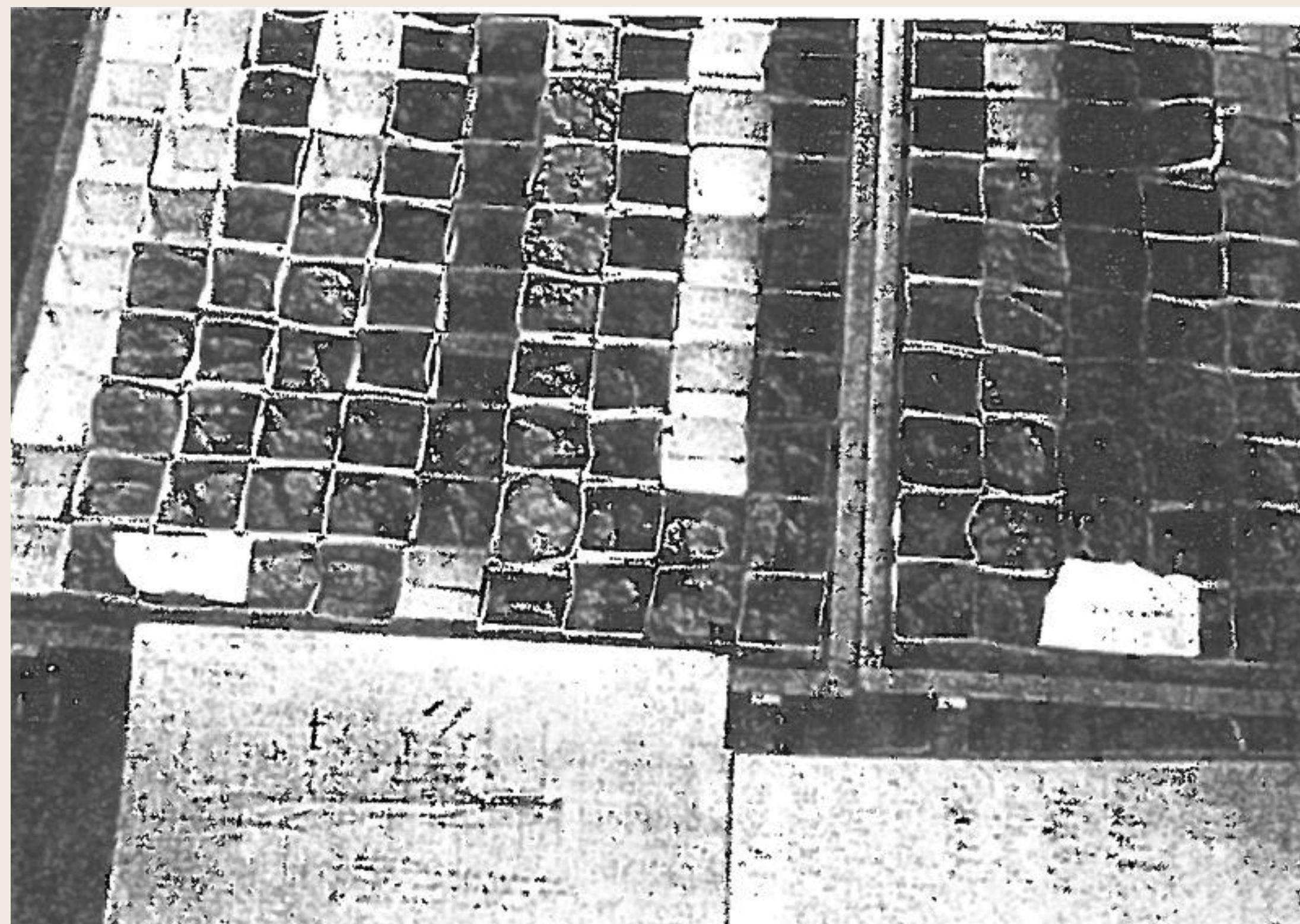

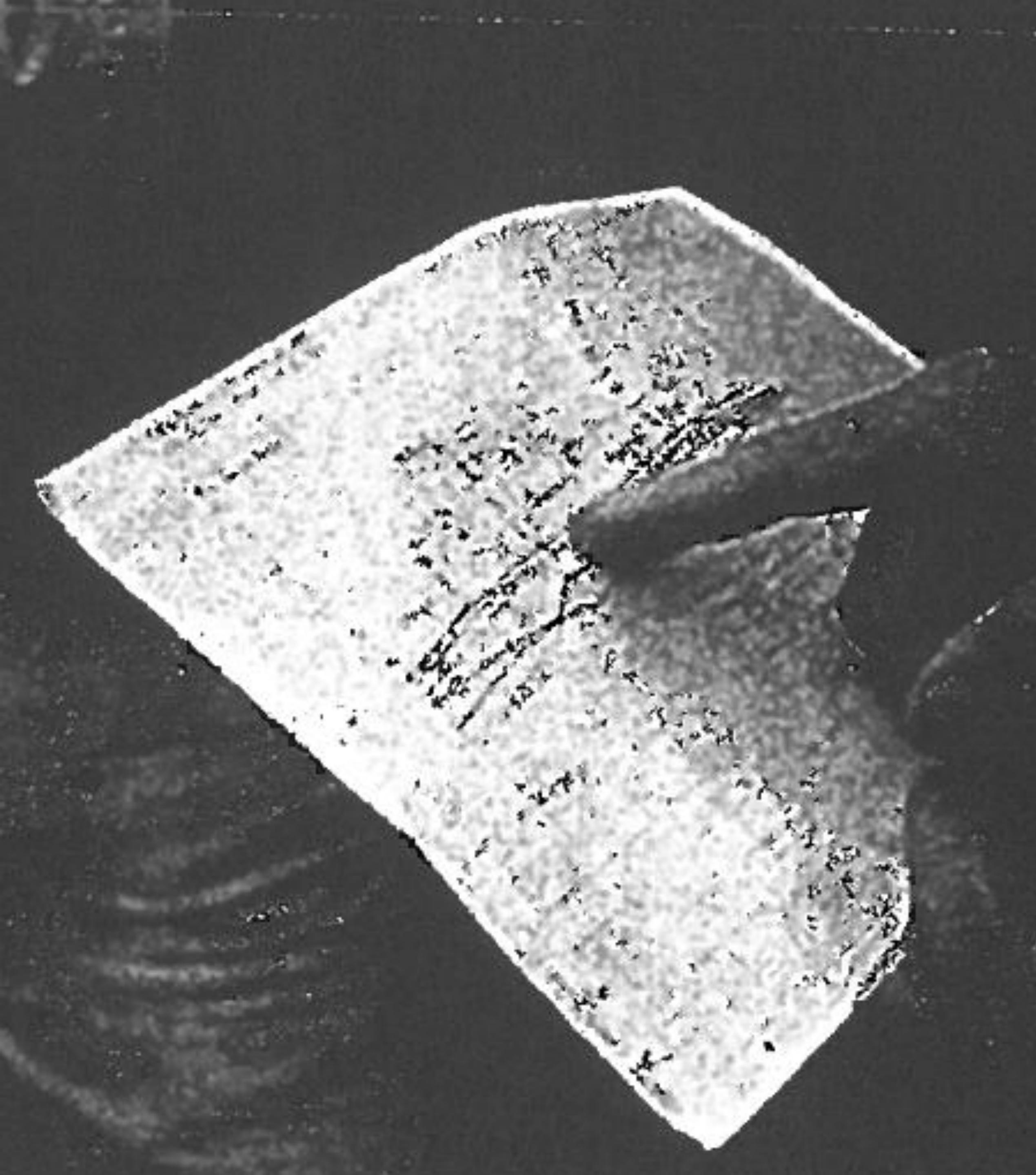
Pedocomparador

- “What a transformation, what a movement, what a deformation, and an invention, what a discovery!”

Fra apparat til diagram

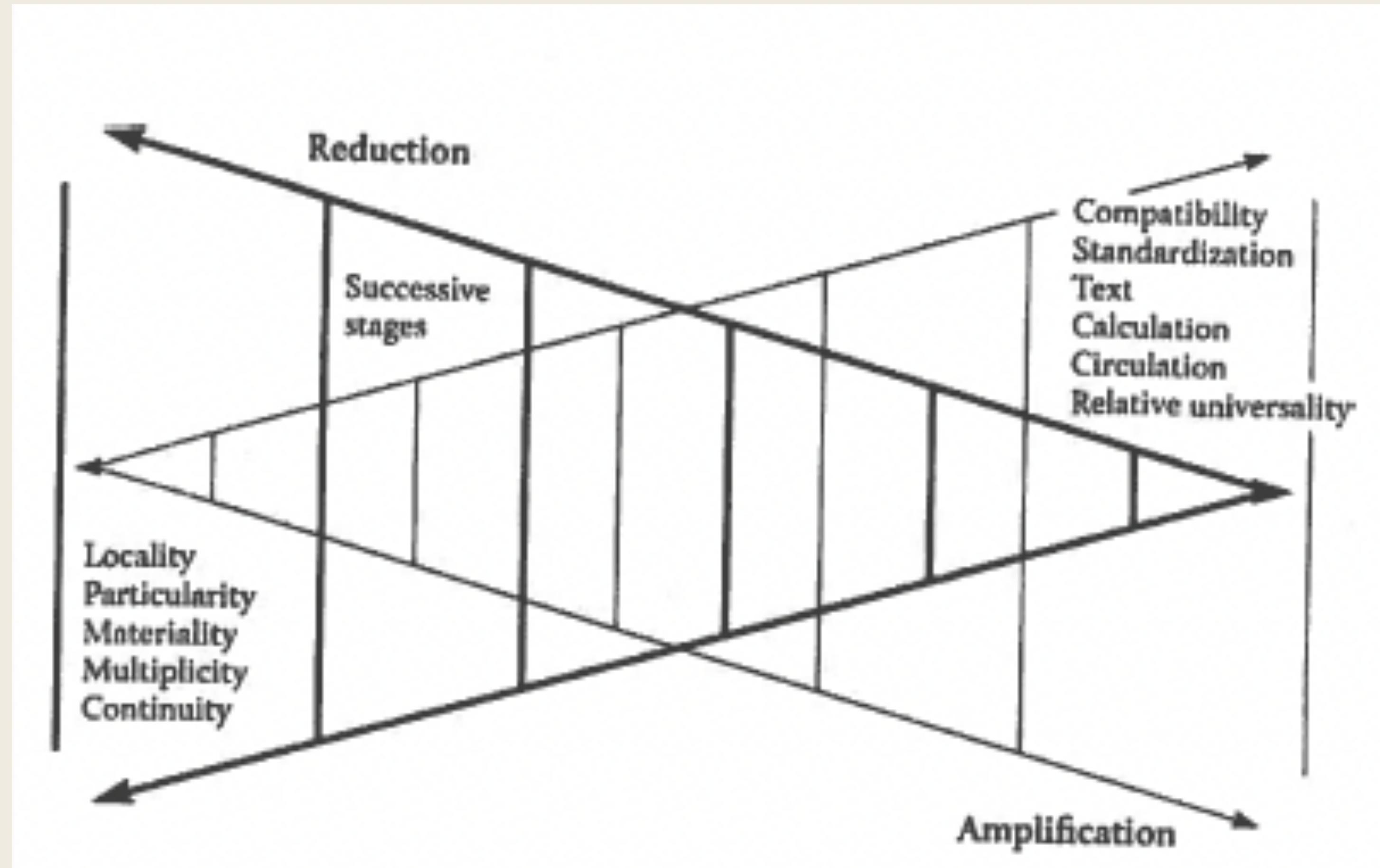

Konstruktion

- “Is the diagram a construction, a discovery, an invention, or a convention?”
- Alle 4!
- “It is not realistic, it does not resemble anything. It does better than resemble.”

Circulating reference

Aflevering af portefølje 1: temaer og analytiske valg i idéhistorie

- "Med udgangspunkt i modul 1 (forelæsning 1 til og med 4) ønskes en analyse og diskussion af en konkret idéhistorisk analyseproblematik"
- A) Spørgsmål kan være: Hvad er forholdet mellem det historiske og det filosofiske i idéhistorie? Hvilke er de idéhistoriske aktører og hvad betyder det for vores analyse? Hvad er idéhistoriens formål? Hvilke antagelser om historie, viden, konstruktivisme og praksisformer ligger til grund for det idéhistorisk arbejde?
- Besvarelserne skal være metodisk reflekteret og have et tydeligt afsæt i fagets/disciplinens litteratur, emne og analyseværktøjer.
- Det er ikke jeres personlige mening, der er vigtig, men jeres evne til at redegøre for, analysere og diskutere en problematik omkring idéhistories grundlag med udgangspunkt i de positioner og tekster vi har læst
- Det anbefales at opstille en præcis problemformulering og/ eller tese samt at aktivt inddrage forskellige illustrative eksempler fra kurset
- Almindelige standarder for opbygning (indledning, analyse, konklusion, litteraturliste) samt for referencer skal overholdes
- Max længde er 5 normalsider (2.400 tegn pr side). Litteraturliste tæller ikke med.
- Aflevering af portefølje 1 torsdag 3. marts på Brightspace. Du skal uploadet i diskussionsforum på siden for det hold hvor du er tilknyttet instruktor

Her en liste over idéhistoriske kerne problematikker:

- Idéhistoriedisciplinens form: (FX: At historisere fortiden? Holde adgangen til fortidens ressourcer åbne? mm?)
- Forholdet mellem idéhistorie som subdisciplin eller overgribende disciplin?
- Forholdet mellem tekst og kontekst (sproglig/ikke sproglig kontekst mm)
- Idéhistoriens aktører (idéer, begreber, mennesker - og i givet fald hvilke mennesker)?
- Idéhistoriens kilder (tekster og i givet fald hvilke? Mere end tekster og i givet fald hvilke)?
- Kollektiv og individuel vidensproduktion
- Forklaring af idémæssig forandring (idéerne selv, konteksten - sproglig, socialhistorisk, andet)?
- Andre kerneproblematikker end de nævnte?